

VORM

VORM

uitgave van de vakbond leerkrachten aruba

4e jaargang no. 6 juni 1973

het nieuwe scholings- en vakbondscentrum;

op weg naar <u>één</u> vakbond voor <u>alle</u> werknemers

Onlangs is door het FESINA-bestuur het voorlopige projektdossier ingediend van het te Pos Chikito geplande scholings- en vakbondscentrum. Hoewel er een officiële voorbereidingscommissie is ingesteld, werd het meeste werk ervoor gedaan door Richard Mercera en Miti Martis. De laatste heeft in Holland het schetsontwerp getekend en beide zijn lid van de ANAAB-Aruba. Ter toelichting van het project het volgende. De vakbeweging op Aruba bevindt zich nog in een opbouwstadium. Het vakbondskader is daardoor weinig getraind en nog gering in omvang. Om daarin verandering te brengen is de FESINA in het midden van vorig jaar met het scholingswerk begonnen. Daarbij is technische bijstand ontvangen van de CLAT Caracas. Het is de bedoeling dat deze vormingsarbeid een permanente aktiviteit wordt, waartoe inmiddels het INEFORSIN (Instituto di educación i información sindical) is opgericht. De nu in gebruik zijnde ruimte van de FTA voldoet in geen enkel opzicht. Het kantoor is in San Nicolas gelegen, dus niet centraal, het is verder vrij bouwvallig, te warm, te klein en door de ligging op een druk kruispunt erg lawaaierig.

Dezelfde bezwaren gelden uiteraard voor de ook in het gebouw gevestigde kantoren van de FTA, UEA en FESINA (resp. Federacion di Trahadornan Arubiano, Union Electricistas Arubiano en Federacion di Sindicatonan Arubiano). Voor het scholingsinstituut, de genoemde vakbonden en voor de vakcentrale is een groter, centraal gelegen scholings- en vakbondscentrum nodig. De volgende bij de FESINA aangesloten vakbonden hebben in principe ook toegezegd mee te doen.

- *ABV (algemene bond van verplegenden) die nu haar kantoor in een te klein en ongeschikt woonhuisje heeft.*
- *ANAAB-Aruba (ambtenarenbond), eveneens met een kantoor in een te warm en niet centraal gelegen woonhuis.*
- *GABA (gouvernementsarbeidersbond) met als kantoor een klein hokje zonder behoorlijke toegang.*
- *VLA (vakbond leerkrachten Aruba) die een behoorlijk, maar duur kantoor heeft met als verdere bezwaren dat het niet centraal gelegen is en dat er onvoldoende ruimte is voor de frequent vergaderende kommissies en sekties.*

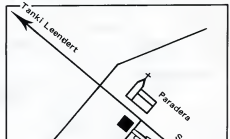
Tenslotte zullen er twee vakbonden slechts gebruik maken van de gezamenlijke ruimtes, namelijk:

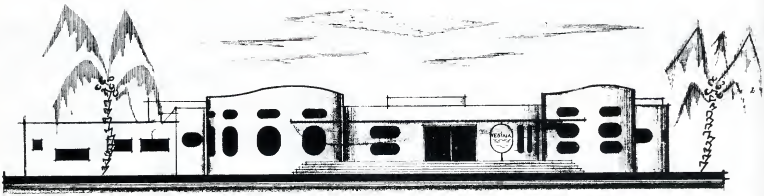
- *UPA (havenarbeidersbond) die gebonden is aan de haven van Oranjestad, de Paardenbaai en die daar in de buurt reeds een clubgebouw annex kantoor heeft.*
- *BEBA (vakbond bankpersoneel) die nog te klein is en daardoor geen geld heeft voor een kantoor.*

De IOWUA (vakbond van Lago-werknemers) heeft reeds een geschikt vakbondskantoor in San Nicolas vlakbij de olieraffinaderij. Terwijl de tweede

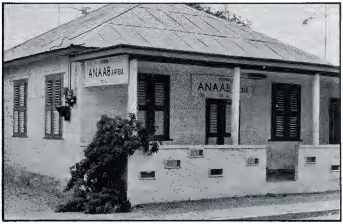
vorm deze maand

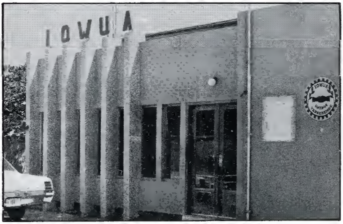

vakcentrale van Aruba, de AVVA (algemeen verbond van vakverenigingen Aruba), waarbij slechts twee bonden zijn aangesloten, geen enkele belangstelling heeft getoond. We kregen geen reactie op onze brief.
Het centrum is gunstig gelegen aan de hoofdweg bij Pos Chikito. Deze weg verbindt de twee belangrijkste woonconcentraties op Aruba, namelijk Oranjestad en San Nicolas. Er zijn redelijke verbindingen met geregeld rijdende autobussen van de „West End Transportation", die Oranjestad via Santa Cruz met San Nicolas verbindt en met de zgn. autobusjes, waarvan er ook een aantal langs het nieuwe luchthavengebouw rijden. Centralisatie van de vakbondskantoren heeft vele voordelen. Volstaan kan worden met één of twee stencilmachines, de overige, gemeenschappelijke faciliteiten kunnen ook doelmatiger gebruikt worden. Voorts zal er steeds iemand zijn om de telefoon op te nemen en bezoekers te woord te staan. Tot de gemeenschappelijke ruimtes behoren onder meer de congreszaal voor 100 personen, de vergaderzaal voor ongeveer 350 personen en de bibliotheekruimte, die zijn diensten vooral aan het scholingswerk zal verlenen. Hoewel er in dit voorlopig schetsontwerp geen rekening mee is gehouden, is het de bedoeling, dat in het definitieve ontwerp ook een ruimte wordt geprojekteerd als logeerkamer voor de buitenlandse gastsprekers van INERFORSIN. De totale stichtingskosten worden geraamd op ruim een half miljoen Antilliaans. Daarvan zal naar verwachting de Nederlandse regering 75% bijdragen. De financiering van de eigen inbreng zal geschieden door de inbreng van

ANAAB-gebouw: te warm en niet centraal.

inventaris en airco's, de inbreng van het architektenhonorarium, de toegestane 75% van de grondwaarde en het resterende in kontanten. De deelnemende bonden hebben reeds gelden gereserveerd voor de nieuwbouw, terwijl er ook principiële toezeggingen voor financiële steun ontvangen zijn van CLAT-Caracas (Confederacion Latino Americano de Trabajadores), CLAT-Nederland en de SOSR (Stichting Ontwikkelingssamenwerking Vakbeweging). De steun van de laatste twee organisaties in Nederland zal waarschijnlijk de vorm krijgen van een inzamelingsaktie. Het is tenslotte de bedoeling om tegelijkertijd aan Nederland technische bijstand te vragen van twee à drie maanden, om het scholingswerk op Aruba verder te ontwikkelen en tevens om het projekt verder voor te bereiden. Gevraagd zal worden in dit kader de kontaktman van de SOSV (samenwerkingsorgaan van de drie Nederlandse vakcentrales voor de Nederlandse Antillen) het oud-bestuurslid van de militante industriebond NKV, Jan Nooy, ter beschikking te stellen van de FESINA.

michiel kok *(lid vla en anaab)* ■

IOWUA: geschikt vakbondskantoor.

redactie: j. jutten, m. wever, g. j. kolmus, o. uyen, mej. e. polak, m. kok, mevr. t. van steen-jansen
redactieadres: paradera 82
financiële leiding: o. uyen, rooi bosal 20
bank: a.b.n., banknr. v. 62583 t.n.v. „vorm"
layout: j. en r. de graaff
tekeningen en omslagontwerp: j. g. m. strick
drukkerij: v.a.d.

abonnementen (op aruba alleen voor personen buiten het onderwijs): f. 15,— per jaar.

hoofdbestuur via:

voorzitter: p. e. croes, emmastraat 40, tel. 1790
secretaris: c. betram
penningmeester: j. van dijk, p.o.b. 517
leden: j. j. n. kuiper, v.w.o./h.a.v.o.
mevr. c. norder, ledenadm. en mavo
h. ten have, n.o.
mej. t. pengel, b.b.o.
h. oplaat, b.o.
mejuffr. m. pieters, v.o.

bestuursadres: p.o.b. 582, oranjestad
vergaderplaats: commercial building, wilhelminastraat

bij het vertrek van jan van steen

Aan het eind van dit schooljaar gaan Jan van Steen en zijn vrouw Trees en kinderen Aruba verlaten. Jan van Steen is de man geweest die de VLA een maandblad heeft gegeven, hij heeft het blad uit de grond gestampt en hij is vanaf het begin hoofdredacteur geweest.
In de roerige dagen van '70, toen in de hitte van de onderwijzersstaking 5 kleine bondjes samensmolten tot één grote, de VLA, begreep hij dat een maandblad een goed middel kon zijn om de band tussen de leden te onderhouden en te verstevigen. Die taak nam hij op zich en hij zorgde ervoor dat Vorm een begrip werd. Hiervoor betuigen wij hem namens de leden van de VLA en namens de huidige redactie onze hartelijke dank. Ook Trees van Steen danken wij hartelijk voor alles wat zij als lid van de redactie voor Vorm heeft gedaan. De familie van Steen wensen wij tenslotte het allerbeste toe in Nederland.

Hoofdredacteur, J. Jutten ▪

de BEHANGER slaat toe!

Over de psychologische test is in de dagbladen al het een en ander geschreven. Ook op Aruba is hij met gemengde gevoelens ontvangen. Toch dient opgemerkt te worden, dat het een goede zaak is als kinderen psychologisch getest worden, alvorens zij een volgende stap zetten in hun schoolcarrière.

Kamers behangen . . . ?

Wie hoort in dit rijtje niet thuis: merel, kanarie, lijster, kraai, meeuw . . . ?

De bezwaren richten zich dan ook voornamelijk tegen het niet aangepast zijn aan de Antilliaanse situatie. Wanneer in de test probleempjes voorkomen, waarin gesproken wordt over: rollen behang, weilanden, kraaien en lijsters, en over een kinderhandje dat paardebloempjes, meizoentjes en viooltjes plukt langs de rand van de weg, dan is dat voor Nederlandse kinderen geen bezwaar, zij voelen zich op bekend terrein. Maar Antilliaanse kinderen raken er waarschijnlijk door van de wijs. Hoe valt dat te rijmen met de zinsnede die voor in het instructieboekje stond en waarin zo ongeveer werd gevraagd: „Zorg voor een gezellige en ontspannen sfeer in de klas"? Hopelijk zijn bovengenoemde elementen volgend jaar uit de test verdwenen. Mocht dat niet het geval zijn, dan stellen wij voor het volgende vraagstukje in de test op te nemen:

Om één psycholoog te behangen, heb je twee rollen behang nodig. Hoeveel rollen behang heb je dan nodig voor drie psychologen, die in een door prikkeldraad omgeven vijfhoekig weiland kransjes zitten te vlechten van madeliefjes en boterbloempjes?

j. jutten ▪

bestuurs-mededelingen

Het hoofdbestuur wenst allereerst te reageren op enkele artikelen in Vorm.

a. In een gesprek met een drietal vertegenwoordigers van de Antilliaanse n.o.-lerarenopleiding wordt opgemerkt, dat de n.o.-assistentleraren het niet verder reageren van de VLA na een vergadering met deze groep „ervaren hebben als bescherming van de zittende leraren en niet als bescherming van de leerlingen van de technische scholen en de studenten van de lerarenopleiding."

Op 17 mei '72 had de VLA een bespreking met de leraren van de lerarenopleiding over de problemen rond deze opleiding. Deze vergadering werd gevolgd door een bijeenkomst met de assistentleraren op 1 juni '72. Uit de notulen van deze vergaderingen blijkt, dat het standpunt van de VLA was, dat de cursus van een zodanig niveau moet zijn, dat de cursus garantie biedt, dat de cursisten zowel praktisch als theoretisch goed geschoold in het onderwijsproces kunnen worden ingevoegd. De VLA bemoeide zich ermee, omdat zij zowel de belangen van de leerkrachten als die van het onderwijs wil behartigen. De VLA doet geen aanvallen op het kunnen van de cursisten, de bond staat een adequate cursus voor.

Op deze vergadering werden voorstellen gedaan om actie te voeren om het aantal van 20 uren lesgeven per week te verminderen. De n.o.-assistentleraren voelden er echter zelf weinig voor, omdat men vreesde, dat een vermindering van lesuren ook een vermindering in salaris zou betekenen, bovendien wilde men niet door actie in de problemen raken. Dat de VLA toendertijd verder niets meer gedaan heeft, is dus beslist niet gebeurd uit gebrek aan interesse of om de belangen van de zittende leerkrachten te beschermen, maar alleen op verzoek van de groep zelf, die niet in moeilijkheden wilde raken.

b. Interview R. Todd Dandaré.

Het hoofdbestuur is het in grote lijnen met het ingezonden stuk van mevr. C. Norder eens. Om doublures te vermijden, slechts volgende „open brief":

AAN: de heer R. Todd Dandaré

Aruba, 27 mei '72.

Geachte collega,

Naar aanleiding van uw, in Vorm verschenen, mening over de bond, wil de VLA eveneens in het openbaar hierop reageren.

De VLA wil verwijzen naar het ingezonden stuk van mevr. C. Norder, waarin o.a. een opsomming wordt gegeven van alle onderwijskundige zaken, waaraan de VLA werkte of nog werkt. Bovendien kunt u op het VLA-kantoor inzage krijgen in oude jaargangen van Vorm, Tussenvorm en notulen van hoofdbestuursvergaderingen, zodat u zich er zelf van kunt overtuigen, dat deze opsomming niet uit de duim gezogen is, doch op werkelijkheid berust.

Twee opmerkingen van u wil ik hierbij aanhalen: „Ik voel mij niet verbonden met een vakbond, die zich vrijwel uitsluitend met materiële zaken bezighoudt" en „Zodra de VLA gaat werken aan de onderwijskundige belangen, word ik weer lid."

De VLA wil u daarom houden aan uw woord en u hiermede uitnodigen om per omgaande weer lid te worden van de bond. U kunt dan onmiddellijk uw aandeel leveren in het werk van één van de werkgroepen, die de VLA telt.

Hopende uw aanmelding als lid in het volgende Vormnummer te kunnen publiceren, met collegiale groeten,

namens het hoofdbestuur,
C. W. A. BETRAM, sec. ■

v.l.a. en d.d.t.

Het dagelijks bestuur had op 15 mei een gesprek met het hoofd van de gezondheidsdienst en een tweetal artsen van de schoolartsendienst. Tijdens dit gesprek bleken de standpunten dusdanig te botsen, dat van een vruchtbare discussie nauwelijks sprake kon zijn. Ook laaiden de emoties op bepaalde momenten nogal hevig op. Tegenover de VLA-argumenten (zie Vorm van mei) stelde de gezondheidsdienst, dat de VLA door zijn publicaties in plaats van medewerking te geven, de gezondheidsdienst op onjuiste wijze in de wielen gereden had. Tenslotte kon men toch concluderen, dat het contact tussen gezondheidsdienst en alle betrokken instanties beter had kunnen zijn. De gezondheidsdienst zegde toe om in de toekomst als men weer tot actie dient over te gaan, alle instanties en overige betrokkenen, waaronder de VLA, te zullen inlichten. Het gesprek ging bijna uitsluitend over de door de gezondheidsdienst gehanteerde procedure tijdens de campagne tegen de hoofdluis. Een werkgroep bestaande uit enkele biologieleraren gaat de schadelijkheid van het middel ddt aan de hand van de beschikbare literatuur onder de loupe nemen.

contactcommissie

Sinds enkele maanden is de VLA bezig de contactcommissie voor het onderwijs nieuw leven in te blazen. Deze contactcommissie, bestaande uit vertegenwoordigers van het bestuurscollege, inspectie en vakbond, zou volgens het Whitfield-accoord, bereikt na de VLA-staking als stoplicht moeten fungeren als er zich problemen zouden voordoen. De leden van deze contactcommissie zijn inderdaad benoemd, maar de commissie zelf is nooit bijeen gekomen. Sinds oktober '72 is de VLA al bezig om de commissie te reactiveren. Op 6 april verzocht de VLA de gedeputeerde de commissie bijeen te roepen ter bespreking van een aantal problemen. De gedeputeerde liet daarop

in een mondeling gesprek op 16 april weten, de commissie nog voor het einde van de paasvakantie bijeen te zullen roepen. Ondanks vele telefoontjes na het verstrijken van deze datum is de belofte tot nu toe (27 mei) niet nagekomen. Toen de VLA tenslotte op 14 mei een telegram stuurde, werd de gedeputeerde boos, omdat stijl en toon van dit telegram hem niet aanstond. De VLA vraagt zich thans af, wat zij moet doen om tot een gesprek met o.a. de overheid te geraken, als diezelfde overheid het gesprek steeds uit de weg gaat.
Misschien kan een van de VLA-leden het hoofdbestuur uitleggen, waar de stijl en de toon van dit telegram ongepast is.

TELEGRAM:

„Ondanks herhaald verzoek onzerzijds tot op heden geen bijeenroeping van zogenaamde contactcommissie voor het onderwijs plaatsgevonden stop gang van zaken kan onze goedkeuring beslist niet wegdragen stop vragen ons bovendien in alle ernst af of onderwijs in zijn totaliteit ermee gediend is wanneer een slagvaardig beleid uitblijft zoals in het onderhavige geval stop doen een dringend beroep op u onverwijld stappen in deze te nemen stop.
Veertien dagen later was er nog geen antwoord op dit telegram binnen.

l.o. handelskennis

Bij voldoende deelname zal in september begonnen worden met een cursus L.O.-Handelskennis

Opleiders: B. Escalona, L. Mathoera.
Voor verdere inlichtingen: B. Escalona, tel. 3266.

van de sekties

kleuter-sektie

kleuterleidsters kregen te weinig gelegenheid hun gedachten naar voren te brengen

Op initiatief van mevr. Th. Sanders-Karel, inspectrice van het kleuteronderwijs van de Nederlandse Antillen, werd in de paasvakantie een congres gehouden.
Doel van het congres was: „kleuterleidsters van de Nederlandse Antillen bij elkaar te brengen om gedurende een week zich te bezinnen op de taak en verantwoordelijkheid van de kleuterschool." Tevens zouden de kleuterleidsters voorgelicht worden door deskundige personen.
Men was algemeen van mening dat het programma te overladen was; bovendien werden de kleuterleidsters te weinig in de gelegenheid gesteld om hun gedachten en ideeën naar voren te brengen.
Door tijdgebrek konden vragen niet op bevredigende wijze beantwoord worden. Het congres was in zoverre positief dat de kleuterleidsters van de verschillende eilanden met elkaar in contact kwamen en kennis konden nemen van elkaars problemen. Van de andere kant was het teleurstellend omdat er door een te veel aan deskundige voorlichting weinig tijd overschoot voor bezinning op de problemen en het zoeken naar mogelijke oplossingen.

deelneemsters van het congres ■

n.o.-sektie

afscheid van trees!

Binnen de n.o.-sektie van de VLA en ongetwijfeld ook daarbuiten zal een ieder wel begrijpen, dat we hier Trees van Steen bedoelen. Trees was de eerste secretaresse van de n.o.-sektie en deze functie heeft ze vervuld tot januari 1973. Daarná heeft ze het nieuwe bestuur begeleid, geïnstrueerd en geïnspireerd. Ze heeft getracht het enthousiasme waarmee zij het vakbondswerk altijd deed, over te dragen op het nieuwe bestuur. De toekomst zal uitwijzen of het op vruchtbare bodem is terecht gekomen.
Trees was ook de grote animator van de oprichting van de commissie, die het vak maatschappijleer meer inhoud moest gaan geven aan de huishoud- en technische scholen op Aruba.
In het hoofdbestuur heeft ze de belangen van het nijverheidsonderwijs als vertegenwoordigster van de n.o.-sektie steeds behartigd. „Ze stond altijd klaar", vernamen we uit zeer betrouwbare bron. Een reden temeer om te betreuren, dat Trees voor het vakbondswerk op Aruba verloren gaat. Trees, bedankt voor de geweldige inzet en al het werk gedurende je vakbondsjaren.
Wij wensen de fam. Van Steen een goede reis naar en een fijne tijd in Nederland toe.

namens de n.o.-sektie f. bayens ■

mavo-sektie

Het bestuur van de mavo-sektie dankt langs deze weg alle scheidende mavo-leerkrachten voor hun verdiensten ten bate van het mavo-onderwijs op Aruba.

C. Boots	J. Raaymakers
J. Bosman	P. Raaymakers
J. de Bruyn	J. v. Steen
J. Frielink	P. v. Veen
Zr. Helene	H. v. Vliet
A. Horstman	R. de Vries
A. v. d. Mheen	B. Werink
F. Merkelbagh	M. Zurlohe
P. Le Noble	

Vaarwel en veel succes in uw nieuwe werkkring.

links de jongenstent, rechts de meisjestent.

buitendag st. augustinuscollege

Twee dagen met de school op stap (plantage Washington). Een probeersel, kijken of het zou kunnen en wat er van terecht zou komen. Diegenen die toestemming hadden van hun ouders mochten mee kamperen, de anderen zouden de volgende dag 's morgens aankomen.

De tenten waren geleend bij de marine, plus nog enkele van de leerlingen zelf. Er was afgesproken dat de leerlingen zelf voor eten, spullen voor overnachten, barbecue etc. zouden zorgen.

De groep van de eerste dag kwam om vijf uur aan. Tenten werden opgezet en min of meer ingeruimd. Rennen, roepen, schreeuwen, hollen en draven, doelloos heen en weer geloop.

Waar moet ik slapen? Ik heb niks om op te slapen! Ik wil niet in die tent. Links en rechts kampvuur, zang, gitaarmuziek, fluisterende stemmen en „stiekum" roken. Om elf uur moest iedereen naar zijn tent. Rondlopen met een duffe kop van elf tot vier uur. Af en toe wordt er een „grappemaker" tot de orde geroepen. Gesnurk, gepiep, gekreun, gemompel en gegie-

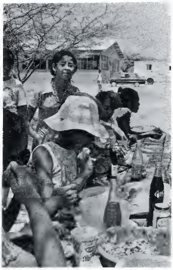
chel, maar om één uur was het dan eindelijk tamelijk rustig. Om vier uur in de hangmat. Pitten tot half zes. Eerste bak koffie in de kantine en dan langzaam wakker worden en beseffen waar je bent.

(Commentaar van de brugklasleerlingen):

— *De meneren zeiden dat we moesten gaan slapen, maar bijna niemand had slaap.*
— *Een meisje was de hele nacht aan het giechelen.*
— *'s Morgens werd je te vroeg geschud om op te staan.*
— *Toen we 's nachts in onze tent moesten gaan waren het net concentratiekamers want je mocht niet gaan lopen.*
— *Het was erg leuk in de tent, maar de mieren hadden geen slaap.*
— *Ik heb lekker geslapen.*

Om half zeven begint er meer leven in het kamp te komen. Tanden worden fanatiek gepoetst. Nekken worden afgeschrobd. Enkele zijn thee aan het zetten. Hier en daar worden boterhammen gesmeerd.
Een enthousiaste kampeerder komt de kantine binnen en vraagt vriendelijk of er ook brood te koop is. Hij wordt er even vriendelijk weer uitgeschopt met de mededeling dat brood toch wel een van de noodzakelijkste behoeftes is en dat je dat dus zeker niet moet vergeten als je gaat kamperen. Ach ja, met een kam in de zak kom je ook een heel eind.
's Morgens een wandeltocht. Van Washington met de bus naar Casibari. De leerlingen die niet zijn wezen kamperen gingen direct met de bus van uit San Nicolas daar naar toe. Het was eerst de bedoeling dat we de hooiberg zouden gaan beklimmen, maar met honderd man doe je zoiets niet, zeg nou zelf? Dus alleen wandelen van Casibari terug naar Washington. De leerlingen wisten van niets, want kort te voren was dit beslist vanwege het grote aantal deelnemers. De bus kwam aan, laadde uit en reed weer weg.

Gelijk paniek. Waat gaat de bus heen? „Naar huis", en wij? „ook naar huis maar dan lopend" (ongeveer 9 km.). Viel dat even tegen.

(Commentaar van de brugklasleerlingen):

— *De wandelmars was leuk, maar ik dacht dat het maar een stukje lopen was.*

— *Het was niet leuk, omdat de wandeltocht niet naar de hooiberg ging, maar gewoon lopen.*

— *De tocht was vreselijk lang.*

— *Ik was totaal uitgeput.*

— *De wandelmars? Don't talk about that. Total loss.*

Hierna werd er gebarbecued. Ook weer door de leerlingen zelf. Iedere klas had geld ingezameld voor kippepoten, salades etc.

(Commentaar van de brugklasleerlingen):

— *De kippepoot was half en half, met andere woorden, maar zó zó.*

— *Het eten was een beetje raar. Toen ik beet kwam er bloed uit.*

— *Het eten was goed, het smaakte heerlijk omdat ik honger had.*

— *De kip was niet goed gebraden. Ik kreeg er buikpijn van.*

— *De kip was van binnen rose, bah!*

— *In plaats van vijf stukken kippepoot heb ik er maar één gehad.*

's Middags konden ze verder doen en laten waar ze zelf zin in hadden.

(Commentaar van de brugklasleerlingen):

— *De wip was heerlijk*

— *Mijn vriendin was op haar achterstuk gevallen.*

— *Mijn buurman was met zijn snuit tegen een boom aangelopen.*

— *Mijn broek was twee keer gescheurd.*

— *De leraren zagen er groovy uit in hun hot pants.*

— *De leraren waren net als toeristen gekleed.*

— *Mijn vriend en ik hebben elkaar gekust. Maar dat is niets, dat is gewoon.*

Om vier uur werd de plantage opgeruimd. Opstellen in rijen van honderd en dan in één keer naar de overkant. Een half uurtje later kwamen de bussen ze ophalen voor de terugreis.

(Commentaar van de brugklasleerlingen):

— *Het was een fijne dag.*

— *Het was leuk, alleen volgend jaar langer.*

— *Het was goed zo.*

— *En altijd had ik dorst.*

oscar uijen ■

antillianisering:

van een nederlandse mammoet een antilliaanse kabriet maken?

De weer geruime tijd in Nederland wonende heer H. Helsen dacht bij Antillianisering aan het „ombouwen van een Nederlandse mammoet tot een Antilliaanse geit" (zie Vorm maart '72). Er zijn nu wederom groepen die zich met dit onderwerp bezighouden, b.v. de werkgroep Curaçao die zich met Antillianisering van de bestaande opleidingen onderwijzend personeel bezighoudt, alsook de VLA-Antillianiseringscommissie.
Alweer? zullen velen zeggen. Terecht, de weg van theorie naar praktijk is een lange weg. Gelukkig is uit de inhoud van een aantal programma's gebleken dat men begonnen is te lopen.
Vorig jaar dus, hield de heer Helsen een klein onderzoekje over wat Antillianisering nu concreet zou kunnen zijn. De resultaten van dit onderzoekje geven te denken, hieronder zomaar wat losse gedachten daarover. Research is uiteraard noodzakelijk!

resultaten van het helsen-onderzoekje

1. „Wat houdt voor u Antillianisering in?"

Antwoord:

Volledige papiamentisering van het onderwijs (1)
Papiamentisering van het lager onderwijs met geleidelijke inschakeling van het Nederlands (5)
Papiamentisering van het gehele onderwijs in de zaakvakken, inschakeling van het Nederlands voor de andere vakken (1)
Het onderwijs in de moedertaal van het kind, langzame overschakeling naar een tweede taal en eventueel derde taal (15)

- *Aanpassing van de stof door oriëntatie op eigen wereld (20)*

Papiamentisering van de lagere klassen, na de derde klas lagere school kiezen uit Spaans, Engels of Nederlands als taal voor het voortgezet onderwijs, waarin dan systematisch training op de lagere school plaats vindt (1)
Luisteren naar wat de Antilliaanse leerkrachten zelf willen (1)
Ook niet-Nederlandse bevoegdheden erkennen (7)
Aanpassing van het gehele onderwijssysteem in die zin dat men in het Caribisch gebied zijn hele studie kan afmaken (15)

- *Op wetenschappelijke basis starten op de kleuterschool met een moedertaalverrijkingsprogramma (7)*

Antilliaanse leerkrachten op alle scholen (1)
De mogelijkheid om examens te doen in de landstaal (1)

- *Het aankweken van een eigen identiteit (13)*

Papiaments alleen als vak op school onderwijzen (1)

- *Onderwijs gericht op de eisen van de samenleving (20)*

Papiaments als voertaal, met boeken in het Spaans (1)
Eerst weten waarover we het hebben als we spreken over een Antilliaan, daarna de eisen van deze maatschappij trachten te vinden en tenslotte wetenschappelijk onderzoek naar de vorm van het daarbij passende onderwijs, verricht door Antillianen (1)

2. Welke problemen zullen zich daarbij volgens u voordoen?

Gebrek aan wetenschappelijke begeleiding en voorbereiding (7)
Gebrek aan geld (5)
Gebrek aan initiatief, durf en doorzettingsvermogen (1)
Gebrek aan opofferingsgezindheid(1)
Gevaar van hiaten bij aansluiting in het buitenland (3)
Omscholingsproblemen van aanwezige ervaren krachten (2)
We zullen aanvankelijk met onbevoegde krachten moeten werken (1)
Beperking van mogelijkheden bij verdere studie (1)
Er zal geen plaats zijn voor Nederlandse krachten (1)
Voordat we zover zijn dat we menen iets goeds tot stand gebracht te hebben met een bepaalde methode, is er al weer iets anders dat beter is (1)
Veranderingen zullen ook door politici als noodzakelijk gezien moeten worden (7)
Veranderingen zullen ook door ouders als noodzakelijk gevoeld moeten worden (10)

antillianisering is eigenlijk achterhaald

Opvallend bij de resultaten hierboven is dat 20 mensen bij Antillianisering denken aan het oriënteren van de *leerstof op eigen wereld* en het richten van het onderwijs op de *eisen van de samenleving.* Aan de ene kant is dit juist, het onderwijs is nog een Hollandse koe in een Antilliaanse knoek, terwijl aan de andere kant aanpassing aan 6 kleine eilandjes kan leiden tot bekrompenheid en *nieuwe onaangepastheid.* Samenwerkende landen gaan juist hun onderwijs radicaal internationaliseren, bijv. programma's en diploma's op elkaar afstemmen zoals de Raad van Europa *ook* propageerde. Wat de bekrompenheid betreft zou Edmund King spreken van *„parochialisme".* King wijst erop, dat een staat als Texas het onderwijs teveel oriënteert op de eigen omgeving, vergelijkbaar met de kranten die niet meer nieuws geven dan locale informatie met één kolom wereldnieuws. Veel leerlingen zegt King dan *ook,* denken dat Texas de wereld is. Wat Aruba betreft is het niet zo gek, dat veel onderwijsmensen er toch een groot bezwaar in zien dat onderwijzersopleidingen e.d. op het eiland zelf plaatsvinden, vooral als de leerlingen nauwelijks of nooit het eiland afgaan. Maar dit geldt voor ieder land. Het internationale samenwerkingsrapport Pearson wijst vooral op het nut van het studeren in het buitenland, helaas met gevaar voor vlucht-van-intellect en niet meer gelukkig zijn bij terugkeer in eigen land.
Bij Antillianisering zal terdege rekening gehouden moeten worden met het kleiner worden van de wereld en het eilandisolement.

onafhankelijkheid is eigenlijk achterhaald

Begin 1973 kwam het EILAND Groot-Brittannië uit zijn "splendid isolation" door zich afhankelijk te maken van de E.E.G.

Het eiland Cuba zoekt contacten met de O.A.S. Dat „onafhankelijkheid", een begrip uit het politieke kreten-pakket, niet zomaar een woord is, blijkt wel uit de invloed van dit begrip op het denken over onderwijs. Antillianisering wil zeggen „het aankweken van een eigen identiteit" (13 stemmen) naast „de mogelijkheid de studie in het Caribisch gebied af te maken" (15 stemmen). De invloed van de onafhankelijkheidsgedachte is hier duidelijk merkbaar. Toch is het beter te denken over meer *samenwerkingsvormen op onderwijsgebied over de gehele wereld.* Wat gaat bijvoorbeeld het instituut COMMUNICARIB, dat zich op de „Caribische mens" richt, vanuit Barbados doen?

Hoe staat het met de vage plannen van enige jaren geleden over het oprichten van een internationale universiteit in Nederland met Unesco-medewerking? Ook in de omringende Latijns-Amerikaanse en Caribische landen zijn verenigingen (AA's of Alumni-Associations) van oud-studenten die internationaal onderwijs volgden in Nederland en onderwijscontacten blijven onderhouden. Een vorm van Nederlands-Latijns-Amerikaans/Caribische samenwerking.

Velen van hen schijnen zich bij terugkeer in eigen land niet zo „landskind" meer te voelen, misschien net als Nederlanders die lang „in den vreemde" zijn geweest. Waarom dan werken aan een „Antilliaanse identiteit"? Dit kan internationale samenwerking en begrip in de weg staan. Er vindt trouwens steeds meer onderzoek plaats op gebied van interculturele conflicten die de groei naar een wereldgemeenschap in de weg staan. Landen zijn net mensen — *deelgenoten in ontwikkeling* — afhankelijk van elkaar.

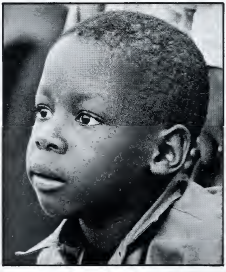
ontwikkeling is al lang achterhaald

Net als beschaving en „cultuur" is (meestal westerse) ontwikkeling een omstreden begrip geworden. „Poverty of the mind" zeggen veel studerenden uit de Derde Wereld over de ontwikkelde landen. Alle landen zijn in ontwikkeling, zegt Nieuwenhuyze. Wat uiteindelijk de toekomstige ontwikkelingsgemeenschap zal inhouden (dit begrip komt in de Koncombesprekingen nogal eens voor) zou ook vanuit onderwijskundig oogpunt bekeken kunnen worden. *Onderwijs geven overal ter wereld is ergens ook een soort ontwikkelingswerk doen.* Zo sprak Paul van Vliet in zijn laatste wintercabaret over een aantal zekerheden. De zekerheid van de ontwikkelingshulp is de cocktailparty, aldus Van Vliet. Inderdaad zijn de fiësta's bij de vele congressen, studieweken e.d. aangepaste ontwikkelingsprodukten. Stel dat je dus inderdaad *alle onderwijs als een soort ontwikkelen ziet,* dan blijkt ook hier het praten-en-feesten een geliefd produkt te zijn, al is er niets tégen praten en feesten. Er wordt echter *veel gepraat, niets gedaan.* In het artikel van Vogelzang (Vorm mei 1973) komt dat weer eens naar voren. Maar is het niet zo, dat wij opvoeders het „nan-ta-papia-hopi,-ma-nan-tin-nada-den" aan hele generaties meegeven? Als wij Vogelzang verder volgen: er is inmiddels een werkbijeenkomst geweest van de kweekschool met mentoren en mentrices. Veel gepraat. Een werkgroepje APA-studenten heeft zonder hulp van buitenaf inmiddels een Leerplan Papiaments gemaakt voor de onderwijzersopleiding. Dus veel gepraat en geschreven. Het interesseert hen dus wel, maar *wat valt er te doen?* Zullen we één van hen, Dientje Croes bijvoorbeeld nu maar als docente aanstellen? Eerstejaars José Fernandes klaagt steen en been dat een geslaagd klassegesprek als „feest" werd beoordeeld. Zullen we hem nu maar uitnodigen voor het P.D.C., om vooral het spreken didaktisch te bestuderen? Maar deze onderwijsvernieuwende leervorm (klassegesprek) komt niet voor in de onderwijzersboeken en belemmert bovendien het klaarkomen met de leerstof. Er valt blijkbaar niet veel nieuws te doen, of we zouden moeten onderzoeken wat we nog kunnen doen en veel laten vallen. In ieder geval niet kritiekloos overnemen van het grootste rijksdeel overzee. Dit neemt niet weg het feit dat we de leerlingen taal, spreken en didactiek voor de a.s. onderwijzers moeten geven. Vogelzang wil ze méér geven, nl. liefde. O.k., maar geef dan wel *„kritische"* liefdeslessen". Hèt voorbeeld van een dag vol liefde in een ontwikkeld land (gehoord op Curom, dia-di-mama-zondag): Telefoontje van zoon naar bejaardentehuis in Nederland: „Zuster, we hebben geen zin in dat ouwe wijventehuis vandaag, zeg maar aan mijn moeder dat de auto kapot is of zo......" Dit even terzijde.

Zowel gebrek aan taal als aan liefde leidt tot agressie, zegt Vogelzang.

Agressie is onmenselijk soms. Maar misschien dat een *georganiseerde agressievorm* tot veranderingen en tot daden leidt, wie weet! Men zegt weleens dat, indien Amsterdamse studenten het maagdenhuis niet bezet hadden, de universiteiten nog onder de 19e eeuwse hooglerarendictatuur gebukt zouden gaan. *Ontwikkelen binnen het onderwijs* wil zeggen de *leerlingen kritisch maken* ten aanzien van het eiland- en wereldgebeuren, b.v. onderwijspoliticologie geven op de onderwijzersopleiding. Maar ook dat kan ongelukkige mensen maken. Kritisch zijn in gebieden waar het soms geen zoden aan de dijk zet leidt tot frustratie en vervreemding. Ontwikkelingssamenwerking kan slachtoffers maken. Gedachten van succesvolle Antilliaanse studenten in Nederland: „Many of us return to the Antilles and are Antilleans in blood and in colour, but *Dutch* in taste, in *opinion,* in morals, in humor and in intellect, what could we do about it......" (Our schooling in: Kontakto Antiyano, mrt./apr. 1973). Een zaak van *strategie?*

„Wat houdt Antillianisering voor ons in . . . ?"

Enige literatuur:

— Stencil werkgroep integratie opleidingen onderwijzend personeel en Antillianisering Curaçao (door drukfout niet vermeld in Vorm mei 1973 bij artikel: „Education not a quiet oasis")

— Stencil Alumni Associations (NUFFIC-uitgave)

— D. Nylen, J. R. Mitchell, A Stout Handbook of Staff Development and Human Relations Training. Ch. VI: Exercises for Intercultural conflict Resolution (1967)

— Deelgenoten in Ontwikkeling. Rapport van de Commissie Pearson voor Internationale Samenwerking (1970)

— E. J. King. World Perspectives in Education (1962)

— M. Mead. The Future as the basis for establishing a shared culture. Art. in W. G. Bennis, K. D. Benne, R. Chin, The Planning of Change (1972).

g. j. kolmus

grawata

Het Departement van Onderwijs heeft de nieuwe regeling der schoolvakanties reeds goedgekeurd. Er werd slechts één voorwaarde gesteld, nl. „dat gedurende die perioden geen kinderen naar huis gestuurd worden."

Een paar klassen van het Colegio hebben met hun leraren een schoolreisje naar Bonaire gemaakt. Uit de opstellen die daarna gemaakt moesten worden bleek, dat het uitstekend bevallen was. Alleen over een van de leraren werd de opmerking gemaakt, dat hij te veel basileerde.

Op 18 mei j.l. ontvingen de hoofden der scholen een brief van de inspectie, waarin stond dat: als de uitslag van de psychologische test en de uitslag van het toelatingsexamen niet met elkaar in overeenstemming waren, voorrang verleend moest worden aan de psych. test, en dat de ouders hiervan op de hoogte gebracht moesten worden. Dit brengt de hoofden van scholen in een onmogelijke positie. De uitslagen van de test waren nog niet binnen, toen het toelatingsexamen gedaan moest worden. Stel dat een jongen examen heeft gedaan voor de l.t.s., maar de test zegt: Colegio, dan kun je de ouders dus alleen maar meedelen: „Hij moest **eigenlijk** naar het Colegio, maar het examen is al achter de rug, sorry. Of stel dat hij geslaagd is voor het Colegio, maar de test zegt l.t.s., moet hij dan alsnog naar de l.t.s.?

Correctie van examenwerk is niet altijd even boeiend. Zo had een mavo-collega al diverse nullen genoteerd op een bepaald werkstuk, toen hij bij de totaaltelling tot de ontdekking kwam, dat het formulier helemaal niet ingevuld was. Het bleek het laatste, niet gebruikte, exemplaar van de stapel te zijn.

Als de heer Tjin Kam Jet, hoofd van de Pieter Boerschool, nog eens uit het onderwijs stapt, kan hij altijd nog als circusdirecteur gaan werken.

We can no longer ignore the importance of EVALUATION in the teaching-learning process.
We, as teachers, have always used some kind of test, to find out how much of the wisdom, which we impart daily, can later be reproduced by the children entrusted to us by their parents in the hope that we shall teach them the many important things, which are invaluable to their future (financial) success.
Tests are (still) considered a necessary evil, however; we use it to try to verify whether our pupils have memorized the important bits of information with which we engulf them daily.
We still do not seem to see evaluation as an integral part of the teaching-learning process, an instrument which can hamper or enhance our efforts in other areas of the total educational process.
The test is not used as an instrument which enables us to better evaluate our objectives (goals, and in so doing adapt our approach to the children which we are teaching, or which assists us in learning more about these children (their problems, needs, aspirations).
Our main objective with these tests (intelligence tests or otherwise) is to separate children according to innate intellectual ability.

EVALUATION

Our interest in the child is from the neck up; at the top half of this coconut shaped appendix, we find a well protected cavity, containing a THINKING MACHINE and a MEMORY BANK. The very lucky are born with an expensive, hand-tooled model, while at the other end of the scale we find those with a model made of inexpensive, leftover material, which is shoddily crafted. Our job is to discover and separate the most expensive models from those of medium or low efficiency. There are of course many grades of efficiency in between, such as medium high, low high, which is of course a grade higher than high medium, and so on down the line.
We have copied the Dutch system, which has created a particular niche for each of these categories, and since we (still) have enough money to indulge our whims, we can look forward to this octopus sprouting additional tentacles in the near future. We don't have a l.o.m.-school yet, you know.
At the moment our interest in testing is at fever pitch. I would like to make use of the present climate of concern to introduce you to an interesting book on this subject (pupil evaluation):
JUDGING STUDENT PROGRESS
by R. Murray Thomas (David McKay Company, Inc. New York).
This is an American book, and the system there is quite different from ours. This is not offered in praise of the American system, which itself is not without its own particular problems. However, it is undoubtedly so, that this country has a long history of testing, and much has been written about this particular art by American educators.
This is a very readable book, and has been specially written for teachers.
I shall give a brief resume of the first three chapters in the hope of whetting your appetite.
In chapter 1 the writer analyses the teaching-learning process and concludes that the teacher faces three basic tasks:
The tasks may be stated as three questions which must be answered:

1) *What is worth teaching? (objectives, goals, ends, etc.)*
2) *How can it best be taught? (method, approach)*
3) *How can we find out how well we succeeded in teaching it? (evaluation)*

Or stated in terms of the learner:

1) *What is worth learning?*
2) *How can we best learn it?*
3) *How can we judge how well we learned it?*

The answer to question one is to state the OBJECTIVES.
The writer distinguishes the following generally accepted goals:

a) *Teaching fundamental skills (reading, writing, computing).*
b) *Promoting physical skills.*
c) *Developing special vocational skills.*

d) Improving ability to work with other people (social skills).
e) Using leasure time in a profitable and pleasant manner.

Objectives (goals) are stated as follows:
a) Types of knowledge.
- *Information about scientific phenomena around them;*
- *How society operates;*
- *Understanding of industries in the community, reasons these particular industries were established;*
- *Reasons changes occur during past years.*

b) Skills.
Skills in reading, speaking, writing, organizing information, working well with other people, making a plan for finding answers to questions they face.

As we have seen, the author also states the tasks of the educator in terms of the learner. The author states, that it is sometimes advantageous to include children in the planning toward goals.
a) To capture the students' interest;
b) And to gather from the pupil good ideas about specific goals, which might not have occurred to the teacher.

The second question the teacher seeks to answer is: „How can it best be taught?"
This is the problem of selecting appropiate METHODS and MATERIALS.
Method here does not mean a certain series of books, this phase of the teaching process is also described as TEACHING TECHNIQUES, TEACHING PROCEDURES, TACTICS, APPROACHES or LEARNING AVTIVITIES.
These techniques depend on:
a) The teacher and his personal skills (lectures, interviews pupils, directs students' discussion sessions, oral reports, excursions, group work, certain kinds of games and dances, sociodramas and role playing, creation of stories and poems).
b) The skillful use of materials.
Materials:
- *Reading sources: textbooks, periodicals, encyclopedia, pamphlets;*
- *Drawing and painting equipment, modeling equipment*
- *Radio and television programs;*
- *Charts, posters, maps, models, displays;*
- *Classroom radio productions, puppet shows, exhibits, tape and disc recordings;*
- *Equipment for conducting experiments and demonstrations.*

For the wisest selection of methods and materials, the teacher should know:
a) The characteristics of his pupils;
b) A learning pattern (Principles of learning that will be most efficient to apply to students of this type who are pursuing these particular goals.

We may be caught by the surprise by the broad area that education covers, but we shouldn't be, since it should be obvious to us, that the "thinking machine" is inevitably accompanied by the body, feelings, prior learning, etc. What's more, they're inseparable.
The third phase of the teaching process involves answering the question:
How well did we teach? How closely did we approach the objectives?
The author notes: "In the past evaluation had but one objective: to assign marks and to determine who passed or failed."
Today's teachers use:
Rating scales, check lists, anecdotes, records, unrecorded observation, sociograms, situation tests, charts of students, participations, interviews, student projects, or samples of work products.
Evaluation data helps in two principal ways:
1. To focus on individual students. (To determine the rate of progress, strengths and weaknesses).
The teacher learns:
- *How well students are working up to his own potential;*
- *What quality of work should be expected of him in the future (prognostic);*
- *How well he understands current work (diagnostic);*
- *What kind of report of progress should be given.*

2. The teacher can focus on himself and his own teaching procedures.
Judging his own effectiveness, the teacher should consider two questions:
a) What these results show about his methods and materials;
b) Did some students fail, because too much was expected of them.

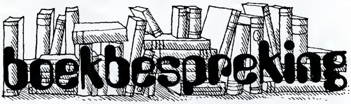
The author:
The teacher should have a constant feedback of information about pupils' sucesses and failures so that he can adjust the spacing of schoolwork and the selection of methods.
The process of teaching:

PHILOSOPHY
What you believe.
OBJECTIVES
What is worth teaching.
METHODS
How it is taught.
EVALUATION
How well you taught it.

In this light the questions:
What are you testing? What do you want to learn from this test? are not so farfetched after all. We also see that success or failure is seen in the light of the individual pupil's ability.

(to be continued)

C. A. BRUCE

„Van A tot Z". Een methode voor het wiskunde-onderwijs bij het Mavo, Havo en V.W.O.; door Drs. Chr. Boermeester e.a. Uitgeverij Muusses te Purmerend.
Bij de bespreking wil ik mij beperken tot dat deel van de methode dat voor de Mavo-scholen is bestemd. Deze concentrische methode bestaat uit acht werkboeken. Ze is op vele Nederlandse Mavo-scholen in gebruik en kan m.i. als één der beste methoden beschouwd worden.
De leerling wordt al meteen in les 1 van deel 1a vertrouwd gemaakt met het, voor het huidige wiskunde-onderricht zo belangrijke, begrip „funktie". Dit begrip wordt ook zoveel mogelijk gehanteerd bij de benadering van de leerstof. Een evenredigheidsmatrix, die wordt ingevoerd in les 25 van deel 1b, kan bij berekeningen in verband met gelijkvormige figuren een zeer handig hulpmiddel zijn. Bij de behandeling van de goniometrie in deel 3b worden de sinus en de cosinus niet als verhoudingen gedefinieerd, maar als inwendige produkten van bepaalde vectoren. Ook bij de vermenigvuldiging van figuren van een punt uit, die behandeld wordt in les 3 van deel 4a, wordt uitgegaan van plaatsvectoren. Er wordt veel aandacht besteed aan de congruente transformaties in een tweedimensionale ruimte. De verzamelingennotaties worden consequent toegepast.
Het woord „werkboeken" is echter wel wat optimistisch. Ook bij deze methode zullen de leerlingen uitleg en begeleiding van de leerkracht nodig hebben bij hoegenaamd elke paragraaf. Het zogenaamde „stellingenschrift", dat bij deze methode wordt aangelegd en waarin door de leerlingen bepaalde definities en ware beweringen worden genoteerd, lijkt me heel nuttig als naslagwerkje.
Iedere wiskundeleerkracht aan het Mavo, die nog geen kennis heeft genomen van de inhoud van deze werkboeken, kan ik de bestudering van deze interessante methode van harte aanbevelen. *g. van ree-van ree* ■

afrikanisme

Tokadó mi tamburero
tok'e tambú te bo kibr'e
n'ta bo mama ni bo tata
ta pida kweru dje karné

(Ellis Juliana)

door e. a. bennett

(niet voor verdere publikatie)

Al lang ben ik de mening toegedaan dat het irrevelant is om de structuur van onze Antilliaanse muziek vanuit de Westeuropese muziek-historische literatuur en met de West-Europese muziek-analyse te verklaren.

Mensen zoals b.v. Herkovits hebben lang geleden en op verschillende wijze aangetoond dat „reference determines value". Herkovits stelt ook dat de meeste mythes omtrent het verleden van de Neger, gevormd werden door het weigeren van de nieuwe meesters te erkennen dat het leven van deze mensen uit Afrika niet beheerst werd door dezelfde zeden en cultuurpatronen als de Westerse mens.

Nog steeds lopen er nogal wat geciviliseerde West-Europeanen rond die geloven, dat voor de tijd van Giotto niemand het menselijk lichaam zo goed kon reproduceren, dat zelfs de Egyptenaren hun figuren „en profile" schilderden omdat zij dat niet anders konden.

Zo zal de Westerse luisteraar de tonale kwaliteiten en het timbre van een zanger uit Afrika of een Neger uit het nieuwe wereld-deel bekritiseren, daar zijn gezang hem compleet vreemd in de oren klinkt.

De Afrikaanse muziek was (en is misschien nog steeds) een bron van mysterie, zelfs voor de onderzoekers en musicologen die zich op dit terrein specialiseerden. Bij alle pogingen die in het verleden gedaan werden om het gebruik van de Afrikaanse ritmiek te begrijpen, werden er twee fatale fouten gemaakt.

1. De Afrikaanse muziek werd benaderd vanuit de Europese muziek, dus een Europese zienswijze.
2. Geen enkele Afrikaanse muziekkenner of deskundige werd geraadpleegd om te verifiëren of de getrokken conclusies of de bevindingen wel juist waren.

De Europese zienswijze moest tot verkeerde conclusies leiden, daar de ritmische organisatie van de Europese muziek totaal anders was en is, ze leidt n.l. tot diametrisch tegengestelde conclusies dan de uitgevoerde Afrikaanse muziek. Een licht in deze echter biedt ons het werk van de Engelse musicoloog A. M. Jones die in 1956 klaar kwam met de meest uitgebreide en nauwkeurige studie over de Afrikaanse muziek, n.l. „Studies in African Music". Jones werk verifiëert wat men al lang vermoedde: De Afrikaanse muziek, ook het „drummen" (trommen), is in zijn geheel contrapuntisch en in principe wordt dit bereikt door de polymetriek en de polyritmiek in verband met de tijd. Jones echter (in samenwerking met de Afrikaanse „master drummer" D. T. Kay) komt ook tot andere conclusies die niet eerder gestaafd zijn.

1. De Afrikaanse ritmiek is gebaseerd op het toevoegen van ritmen en niet op het verdelen van ritmen.
2. Afrikaanse muziek wordt geïmproviseerd, maar op een speciale manier.
3. De Afrikaanse muziek wordt geïmproviseerd binnen complexe stelregels.
4. Het ontdekken van het „call and response" (vraag en antwoord) patroon dat een integraal deel uitmaakt van de vorm.
5. Het ontdekken van het „repeated refrain concept" (het herhaalde refrein).

Een van de elementen die mij interesseert bij de relatie tussen Afrikaanse muziek en onze Antilliaanse muziek is dit „call and response" patroon. Mij valt het op dat bij de vele beschouwingen over het afrikaniseringsproces in de Antilliaanse muziek, men al te vaak, muzikaal gesproken, aan de oppervlakte blijft. Hiermee bedoel ik dat deze beschouwingen al te vaak doorspekt zijn met woorden als „ritmische dansen", „tambubespeler", „voorzanger", „polyritmiek" enz. Men komt niet tot een nauwkeurig vaststellen van dit afrikaniseringsproces in de muziek door b.v. muzikale vergelijkingen en door op noten vastgelegde voorbeelden. Een mooi voorbeeld hiervan vinden wij op blz. 62 van het boekje „Korsow" (2e druk) geschreven door Drs. R. A. Römer. In het

hoofdstuk over Afrikanisering heeft hij het over de muziek en gaat uit van de „Tambú".

„Het instrument, dat bestaat uit een met een schapevel bespannen tonnetje of vaatje wordt ook wel „Barí" genoemd (barí is een ton of vat).

De dans heet „bail'i tambú" (tambú-dans). Nu nog worden omstreeks de jaarwisseling, van Kerstmis tot zondag na Driekoningen, tambú-feesten gehouden die bestaan uit ritmische dansen, waarbij heupbewegingen een grote rol spelen. De centrale figuur van zo'n feest is de „tokado di Tambú" (de tambú-bespeler), die wordt bijgestaan door de „kantado di tambú" (de voorzanger). De inhoud van de liedjes (kantika di tambú), die ter plaatse worden geïmproviseerd, draagt een satirisch karakter en verhaalt de „cronique scandaleuse" van de gemeenschap. De voorzanger (dikwijls ook een zangeres) borduurt daarbij voort op eenzelfde melodie en wordt telkens onderbroken door de omstanders, die het refrein zingen. De „tambú" wordt verder begeleid door de „chapi" (een tuinschoffel) of „agan" (een omgebogen ploegschaar, die op de onderarm komt te rusten en waar met een ijzeren staaf op wordt geslagen).

Bij deze beschouwing is het mij nog niet duidelijk welk verwantschap er tussen Afrikaanse en Antilliaanse muziek is. Welke Afrikaanse ritmische invloeden, welke melodische structuur, welke vormen, zijn in de tambú terug te vinden? „De voorzanger borduurt daarbij voort op eenzelfde melodie". Deze zin kan alleen vanuit een Europese muziekanalyse gezegd worden. Het herhalen van de melodie van de voorzanger correspondeert precies met de herhalende structuur van Afrikaanse liederen en dansen, vooral wat betreft de werkliederen en de speelliederen. Het zou mij in dit artikel te ver voeren om de melodische en harmonische verwantschap duidelijk te maken. Het moet echter gezegd worden dat toen de Neger zijn eerste pogingen waagde om zijn Afrikaanse melodische erfenis met het Europese diatonische systeem te combineren, hij dit makkelijk kon doen door beurtelings te wisselen, zoals hij dat in zijn vaderland deed, tussen de twee zeventonige toonladders die hij al kende.

Welke Afrikaanse heupbewegingen zijn in de tambú terug te vinden? Dit is natuurlijk een zeer moeilijk geval aangezien volgens mij alle dansen gepaard gaan met heupbewegingen, daar dit lichaamsdeel een grote rol speelt bij het zich voortbewegen, en dat doet iedereen, die aan het dansen is.

Haast letterlijk en in dezelfde bewoordingen is op blz. 543 van de „Encyclopedie van de Nederlandse Antillen" een beschrijving van de „Tambú" te vinden. Deze beschrijving is genomen uit „Wikor", geschreven door J. Coco. De basis van een Afrikaans ensemble bestaat uit een solozanger, die door een koor een response krijgt, een of twee bespelers van de Gankogui (een metalen klokje), die een ritme op dit instrument spelen, dat haast onveranderd blijft, enkele zangers onder het koor die in de handen klappen en drie of vier drummers.

Een verwantschap met het ensemble van de bail'i tambú is hier zeker te bespeuren, daar we bij de tambú ook een solozanger, een koor voor de response (geen omstanders die iets onderbreken), de chapi (vergelijkbaar met de Gankogui), en de „tokado di bari" aantreffen. De chapi geeft ook een basisritme aan, die het gehele lied door haast onveranderd blijft, zoals de Afrikaan dat doet met de Gankogui. Verder is de tokado di tambú te

vergelijken met de drummers. Zo'n basis-ensemble bij de Afrikanen zal een minimum van zeven muzikale lijnen tot een maximum van elf muzikale lijnen produceren. Maar dit is niet het opmerkelijke, zes van de elf lijnen zullen in verschillende metrische patronen bezig zijn, en liggen op een dusdanige wijze verspreid dat de „downbeats" (thesis) van deze lijnen haast zelden samenvallen. Hetzelfde gebeurt nu ook bij de tambú.

VOORBEELD 1

NYAYITO DANCE (GHANA)

VOORBEELD 2

BAILÍ TAMBÚ (NED. ANT.)

Zoals ik al eerder vermeld heb is een van de kenmerken van het Afrikaanse lied het z.g. „call en response"-patroon, dat alle Afrikaanse muziek doordringt. Dit „call en response"-patroon is ook terug te vinden in de tambú. Dit patroon is echter niet alleen terug te vinden in de tambú maar ook in de tumba, ja, hij doordringt zelfs vele muzieksoorten uit het Caribische gebied (b.v. de guaracha, son montuno, calypso, kawina enz.) en is zelfs in de blues van de Amerikaanse neger terug te vinden.

VOORBEELD 2

Lied van de Vili stam

Ye, ye, Mi unu kwina mayaka mami (call)
Bwal(a) bwa tiamuka) (resp)
Ye, ye, ye, Nzambi (call)
Bwal(a) bwa tiamuka (resp)
Ye, mi kana yanika bi kwango biami
Bwal(a) bwa tiamuka
Ye, ye mwan(a) ma Delphine
Bwal(a) bwa tiamuka

Kantika di tambú

call {
Esta un anja di mi anja
ku nan a krusifikami boka bow
pa motibu di mi prenda
nan a krusifikami boka bow
}

resp
Tene tene lanta
Na mi lomba si bo'n ta tene lanta

Een tambú uit onze tijd (anno plm. 1970) door Cola i su Grupo op de zwarte schijf vastgelegd, levert ons het volgende:

VOORBEELD 3

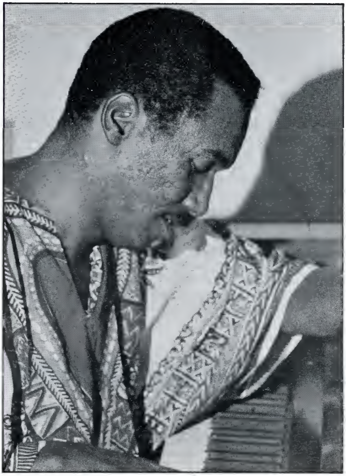
E ASUNTO DI MARIHUANA

	Den asunto di marihuana	
Solo	Kon ta sera pretu so	call
	den asunto di marihuana	
Koor	Kon ta sera pretu so	resp
Solo	Ta kon ta sera pretu so awe	call
Koor	Kon ta sera pretu so	resp
Solo	Ata plaka a bise‿un kos di soko	call
Koor	Kon ta sera pretu so	resp
	Hende blanku a hunga tur na suku	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Hende blankunan a kita paña	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Hende blanku a hasi kos bunita	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Hende blankunan a kita tur nan paña	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Nan ke mata pretu sala blanku	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Nan ke mata hende pretu so	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Blanku a sera pretu saka blanku	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Hende grandi a huma marihuana	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Hende masha grandi a huma marihuana	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	Mi tin miedu‿di papia pa nan no dal mi	call
	Kon ta sera pretu so	resp
	etc.	

Natuurlijk verhaalt dit gezang de „cronique scandaleuse", n.l. een marihuana-schanlaal waarbij vooraanstaande blanken betrokken waren. Maar R. A. Römer blijft oppervlakkig. Een duidelijk verband leggen tussen Afrika en de Ned. Antillen om te komen tot het aanwijzen van het Afrikaniseringsproces is mij nergens duidelijk als hij het over de muziek heeft.

„De afrikaanse poly-ritmiek, die duidelijk waarneembaar is in de tambú is van grote invloed geweest op het ontstaan van eigen creoolse dansen als de tumba en de Antilliaanse wals", aldus R. A. Römer in „Korsow" blz. 62 en 63. Alweer heb ik mijn bezwaren. Woorden en nog eens woorden (poly-ritmiek - grote rol etc.) maar geen duidelijke en aantoonbare verbanden. „Bij de tumba valt de verwantschap met de tambú duidelijk op door zijn poli-ritmisch karakter en de satirische inhoud van de liedjes." R. A. Römer, „Korsow", blz. 63.

Natuurlijk kunnen geoefende oren qua ritmiek een verwantschap tussen de tambú en de tumba waarnemen. Maar waar zijn de voorbeelden waar we dat duidelijk kunnen zien. Trouwens er zijn nog meer verwantschappen tussen de tumba en de tambú enerzijds en de tumba en Afrikaanse muziek anderzijds. De tumba heeft een duidelijke vorm, die in de oude en de nieuwe tumba's terug te vinden is, n.l. een A+ (B+C) schema.

VOORBEELD 4

MOSA FINI (A. Gressmann)

A. Si bo miranan di dia
Nan ta parce mosa fini
Kambia dia pa anochi
Ai ya yai ki mosa fini

B. Dale pega (call)

C. Chokeke (resp)

Kita pa mi pasa
Chokeke

Kore pa mi mira
Chokeke

Het „call en response"-patroon dat we bij de tambú vonden, is hier bij het B+C-gedeelte weer te zien. Dit patroon vinden we bij bijna 99% van de tumba's terug.

VOORBEELD 5

HINKA DEN SAKA NOBO **(Tumba)**

B. Pa pasku i anja nobo (call)
C. Hinka den saka nobo (resp)

VOORBEELD 6

BASHÉ **(Tumba van Boy Dap)**

B. Kiminá, kiminá (call)
C. Bashé (resp)

Te mardruga
Bashé

Esta dushi
Bashé

Esta bon
Bashé

VOORBEELD 7

BON BON **(B. Dap)**

Bon Bon Bon (call)
Bon Bon (resp)
Carnaval a bira bon
Bon bon

Bij de onlangs verschenen tophit „Kura di Maria" zijn deze invloeden ook te vinden.

VOORBEELD

KURA DI MARIA

Arpa mi kura
Ton ton

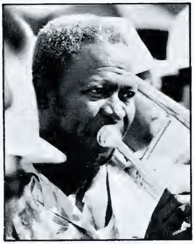
Rosa mi kura
ton ton

Planta mi kura
ton ton

Muha mi kura
ton ton

Drecha mi kura
ton ton

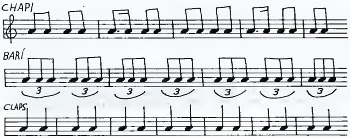
Soru pe kura
ton ton

De tumbacomponisten gaan niet bewust te werk volgens een schema A+ (B+C), maar toch komt dit schema in hun werken onbewust naar voren, ook bij de Arubaanse tumba-componisten zoals Padu, R. Wever, Juancho Kock, mevr. Grovell enz. Hieronder een vergelijking van de tumba en de tambú. Een overeenkomst tussen het handengeklap en de campana kunnen we duidelijk zien.

VOORBEELD 8

BAIL'I TAMBÚ

VOORBEELD 9

TUMBA

Een ander afrikaans element dat onze aandacht vraagt, is de zogenaamde „repeated refrain concept", vrij vertaald het herhaalde refrein.
Hoe, waar en wanneer dit concept zijn intrede heeft gedaan in de muziek van de Ned. Antillen, is zeer moeilijk na te gaan. Maar een feit is dat hij terug te vinden is bij bijna alle muzieksoorten uit West-Indië, ook in de tumba, vooral wanneer de tumba door een conjunto gespeeld wordt. Welk gedeelte in de tumba is nu het herhaalde refrein. Op alle arrangementen wordt dat aangeduid met de „Mambo", niet te verwarren met een dans beroemd gemaakt door Perez Prado.
Men vergelijke het volgende voorbeeld:

VOORBEELD 10

ANJA NOBO **(tumba van Rufo Wever)**

MAMBO:

VOORBEELD 11

BASHÉ **(Tumba van Doy Dap)**

MAMBO:

Het herhaalde refrein
komt zelfs in de jazzmuziek voor, daar noemt men het „the Riff pattern".

VOORBEELD 12

RIFF PATTERN (Benny Moten's Swing Orchestra)

VOORBEELD 13

SEIS OR (tumba) Arreglo di Rufo Wever

Tot slot een analyse van een folkloristisch stuk (tumba) gearrangeerd voor de piano door Rufo Wever, levert het volgende:

VORM:

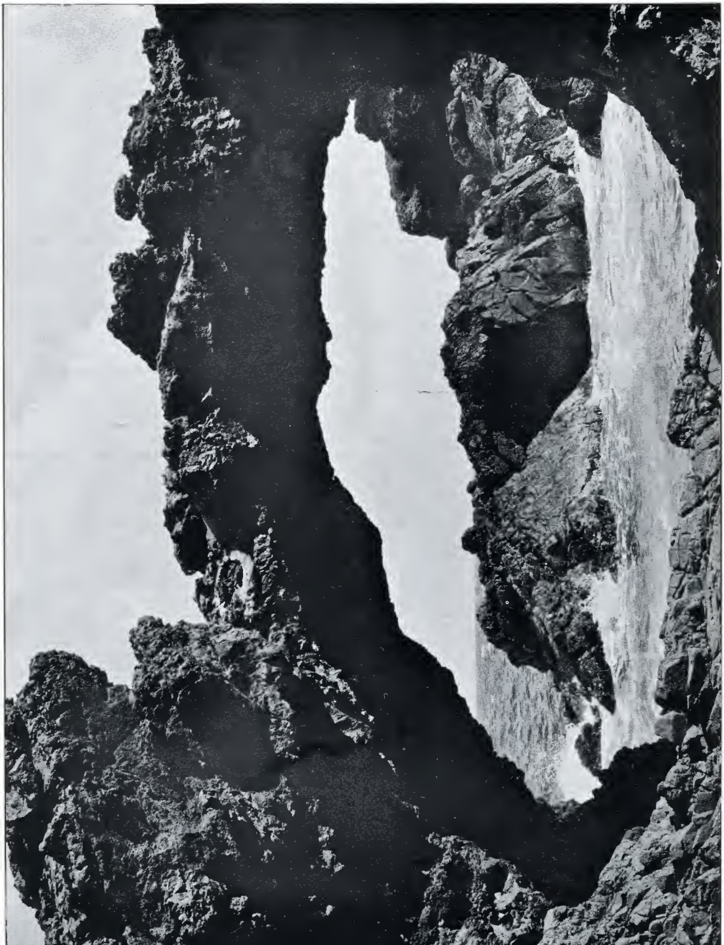
Maat 1 - 7	het A gedeelte
Maat 8, 10, 12, 14	het B gedeelte (call)
Maat 9, 11, 13, 15	het C gedeelte (response)
Maat 17	inleiding tot het herhaalde refrein
Maat 18, 19, 20, 21	het herhaalde refrein Hierbij is te onderscheiden dat maat 18 20 de „call" is en maat 19 21 het „response".

Deze invloeden zijn duidelijk aanwijsbare invloeden uit Afrika zoals reeds eerder is aangetoond. Hier gaat het zelfs niet om een gezongen stuk maar een stuk gearrangeerd voor de piano.

Het is dus duidelijk dat er vele aspecten zijn in de Antilliaanse muziek die een direct verband hebben met de Afrikaanse muziek. Simplistische generalisaties, dat de Antilliaanse muziek afstamt van Afrika maar dat de melodie en harmonie Europees is, zijn te weerleggen. Harmonie, melodie en timbre heb ik in dit artikel niet behandeld, daar een analytische studie ervan mij nog steeds bezig houdt. Tot nu toe kan ik wel één conclusie trekken en dat is: Eeuwenoude tradities die totaal geïntegreerd zijn in het alledaagse leven van een volk zijn niet zomaar één, twee, drie van de baan te vegen. Dat er acculturatie heeft plaats gevonden wat de Antilliaanse muziek betreft, is een feit, maar in beperkte zin. De Neger nam díé Europese elementen over, die hij in zijn Afrikaanse erfenis kon integreren.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR:

M. Herkovits: „The Myth of the Negro past",
„Encyclopedie van de Ned. Antillen".
G. Schuller: „Early Jazz".
Leroi Jones: „Blues People".
A. M. Jones. „Studies in African Music, Vol. I".
Drs. R. A. Römer: „Korsow".
Pierre Lauffer: „Di Nos".

„despues di dios ta bin amor di mama . . ."

Het lot wil dat juist in een gebied waar de moeder zo'n grote plaats inneemt in het leven van de mensen, haar taal zoveel problemen geeft. Over deze moedertaalproblemen is reeds vroeger, maar vooral de laatste tijd veel gezegd en geschreven. Gelukkig krijgen we binnenkort taalmoeheidsvakantie. Een van de A.P.A.-werkgroepen culturele en maatschappelijke vorming (CUMA) heeft na een uitgebreide studie een werkstuk gemaakt waarin tevens een LEERPLAN PAPIAMENTO VOOR DE ONDERWIJZERS-OPLEIDING is verwerkt. Naast dit plan hierbij enkele meningen van mensen uit de Arubaanse samenleving. Aan deze studie hebben meegewerkt: Jean Lam, Yvonne Wever, Dientje Croes, Augustin Vrolijk, Gwen Croes, Carmen Herrera, Ingrid Kuiperdal, Mirta Ruiz. Of dit Leerplan dan wel een versie daarvan ooit uitgevoerd zal worden is nauwelijks te voorspellen. Ze blijven hopen.

G. J. KOLMUS

mening van h. booi

Waarom heeft het Papiament nog steeds niet die plaats gekregen die het toekomt?
Om verschillende redenen.
Wij waarderen het niet.

a. Het wordt ontkend dat het een deel vormt van onze cultuur.
b. Wij accepteren veel vernederingen en zeggen dat het Papiaments een taal is voor analfabeten.
c. Wij gebruiken woorden uit andere talen om het Papiamento beschaafder te doen klinken.

Wij moeten de ketting doorbreken die alle schooldeuren gesloten houdt voor onze moedertaal. Wij moeten eisen om „onderwijs in de moedertaal", want onze taal is geen minderwaardige taal. De heer Booi haalde voorbeelden aan van Dr. Lenz uit Chili die zei, dat het Papiamento de meest perfecte taal ter wereld is, welke bovendien op een hoog cultureel peil staat.
Waarom moeten we volharden voor de erkenning van het Papiamento?

1. Omdat het Papiamento onze moedertaal is.
2. Omdat het als moedertaal een wezenlijk deel vormt van onze cultuur en het is onze plicht te zorgen voor een volledige erkenning.
3. Omdat een volk dat zijn eigen taal niet erkent geestelijk verminkt is. Gevolgen van punt 3 zijn: Voorkeur voor een vreemde taal en dit leidt tot minderwaardigheidscomplexen en tot een gespleten persoonlijkheid.

Hoe kunnen wij de erkenning van het Papiamento verwezenlijken?

— Door te aanvaarden dat onze taal voor ons evenveel waarde heeft als de andere talen voor hun sprekers.
— Door ervoor te zorgen dat wij meer Papiamento lezen en beluisteren om zo onszelf beter te leren uitdrukken in een meer welluidende taal en met een uitgebreide woordenschat.
— Door het aanvaarden, propageren en verspreiden van de grammatica en spellingsregels, die verzameld zijn door taalkundigen, ondanks het feit dat deze regels soms niet stroken met onze eigen opvattingen.
— Door in te zien dat wij een enorme bijdrage leveren aan de ontwikkeling van het Papiamento wanneer wij de taak van deze taalexperts vergemakkelijken.
— Door in overweging te nemen dat elke spelling veranderlijk is, dat er ook veranderingen zullen optreden naarmate de tijd verstrijkt.

De heer Booi zegt, dat de Antilliaan nooit of te nimmer op een oorspronkelijke manier leert denken indien hij zijn moedertaal moet uitschakelen. Wanneer wij iets moeten beredeneren, dan doen wij dit in onze moedertaal al kennen wij zoveel andere talen. Wij blijven ons uitspreken in het Papiamento. Onze huidige opvoeding ontwortelt onze gedachtengang, doordat die ons ertoe dwingt in een vreemde taal te denken, zo gauw wij onze eerste treden in de school zetten. Als er problemen opgelost moeten worden, zoeken wij meteen een toevlucht tot ons Papiamento, dat wij echter niet voldoende beheersen vanwege een opvoeding die reeds vanaf het begin gefaald heeft.

Hij zei dat, wanneer men Papiamento op de basisschool heeft ingevoerd, er mensen beschikbaar komen om boeken in 't Papiamento te schrijven. Wij moeten het volk wakker schudden om de bestaande situatie niet langer te dulden. Wij moeten het volk inlichten via radio, televisie en pers.

onderzoek over papiamento

Met 10 vragen over Papiamento zijn we bij verschillende mensen geweest en we hebben geprobeerd zoveel mogelijk gegevens te verzamelen over hoe de bevolking denkt over Papiamento. In totaal zijn er 33 gezinnen geinterviewd, verspreid over verschillende districten (Oranjestad, San Nicolas, Savaneta, Pos Chikito, Santa Cruz, Noord en Tanki Leendert). Uit dit onderzoek bleek dat veel mensen wel geïnformeerd zijn over de invoering van Papiamento op de basisschool. Deze informatie hadden zij uit de krant, van de televisie of van een familielid, die in het onderwijs werkzaam is. Van de gezinnen die geen informatie hierover hadden, kregen we te horen dat zij niet geabonneerd zijn op een krant (of de krant wel krijgen, maar niet lezen), dat de televisie meestal op Venezolaanse stations was afgestemd. Wat bij dit onderzoek ons ook opgevallen is, is dat wij vaak te horen kregen: „Ik heb geen tijd om naar de televisie te kijken of de krant te lezen. Dat doen de kinderen".

De meeste mensen die ondervraagd werden vonden het ook een heel goed idee Papiamento in te voeren vooral in de lage klassen. Zij gaven spontaan toe dat zij zeer zeker geloofden dat er veel moeilijkheden weggeruimd zouden worden. De meest gelezen krant is de Amigoe, gevolgd door La Prensa. Wij stelden de vraag of zij de Amigoe zonder moeilijkheden (wat de taal betreft) konden lezen, waarop bevestigend werd geantwoord. Men vond de taal van de Amigoe niet moeilijk. „Je kunt hem vlot lezen".

Wat het Papiamento van La Prensa betreft, zei men, dat er veel Spaans werd gebruikt, „Curaçaos Papiamento" en dat het dus over het algemeen niet goed was. Op de vraag of ze naar programma's van Telearuba keken, waarin veel Papiamento gebruikt wordt, zeiden de meesten dat zij meestal alleen naar de lifeshows keken. De algemene indruk is dat het Papiamento in deze programma's slordig gesproken wordt. Dat komt omdat goed Papiamento spreken geen vereiste is om bij de televisie te werken. Bovendien mengt men veel woorden uit andere talen in het Papiamento. „Dat is rotzooi, dat is geen Papiamento". Enige voorstellen met betrekking tot meer Papiamento op radio en televisie waren: Sesamestreet in het Papiamento te vertalen; Papiamentse novela's op Telearuba; op radio minder muziek en meer (Papiamentse) instructieprogramma's voor jongeren; Children's hours ook vertalen in het Papiamento en in plaats van nutteloze tekenfilms, „classics" voor de kleintjes draaien. Wat ook uit dit onderzoek is gebleken, is, dat ontzettend weinig mensen Papiamentse boeken lezen van Hubert Booi, Pierre Lauffer, Elis Juliana en Pater Brenneker. Wel las men Chuchubi en Amistad en Papiamentse novela's. In een gezin las de man (Nederlander) de Papiamentse boeken en de echtgenote dezelfde boeken vertaald in het Nederlands. Sommigen vertelden dat boeken in het Nederlands geschreven door Antilliaanse schrijvers iets misten. „Je voelt dat de schrijver zich niet goed uitdrukt". De meeste mensen waren wel ten alle tijde bereid voor hun kinderen Papiamentse boeken te kopen.

Maar er zijn zo weinig boeken in het Papiamento (kinderboeken). Op een laatste vraag of wij later een andere taal zouden moeten invoeren op school in plaats van het Nederlands, koos de meerderheid voor het Engels.

onderzoekvragen

1. Hebt u enige informatie over de invoering van Papiamento op de basisschool?
   Ja 23 - Nee 10
2. Wat denkt u ervan? Vindt u het een goed idee?
   Ja 25 - Nee 8
3. Denkt u dat als Papiamento ingevoerd wordt op school, er dan minder moeilijkheden zullen zijn?
   Ja 28 - Nee 5
4. Bent u geabonneerd op de krant? Welke?
   Beurs 3 - Amigoe 14 - La Prensa 10
5. Indien geabonneerd op Amigoe, kunt u hem zonder moeilijkheden lezen?
   Ja 14 - Nee —
   Indien geabonneerd op La Prensa, vindt u het Papiamento dat gebruikt wordt correct?
   Correct 3 - Slordig 7
6. Kijkt u naar Papiamentse programma's op Telearuba? Wat vindt u van de gebruikte taal?
   Niet 6 - Wel 25
   Cocktail musical 20 - Nos tera 16
   Showtime 18 - Ecko 10
   Goed 9 - Slecht verzorgd 11
   Opmerking: Sommige mensen meenden dat een paar mensen wel verzorgd spraken, anderen niet. Het was moeilijk iets algemeen te zeggen.
7. Leest u Papiamentse boeken van Antilliaanse schrijvers (of pater Brenneker)?
   Ja 4 - Nee 29
8. Koopt u, of bent u bereid Papiamentse boeken voor uw kinderen te kopen?
   Ja 24 - Nee 9
9. Vindt u dat radio en televisie genoeg Papiamento gebruiken? Zo niet, hebt u enige voorstellen?
   T.V. Ja 10 - Nee 23
   Radio Ja 26 - Nee 7
   Indien wij op school een andere taal dan het Nederlands zouden moeten gebruiken, aan welke taal zou u de voorkeur geven?
   Engels 19 - Spaans 12.
   Twee konden geen keuze maken tussen Engels en Spaans. Beide talen waren even goed.

waarde van deze studie leerplan-papiamento voor de kweekschool

Door onze studie zijn we tot de conclusie gekomen dat het noodzakelijk is om het Papiamento in het leerplan van de kweekschool op te nemen. In de toekomst zal ons onderwijs op de basisschool in het Papiamento geschieden. Met het oog hierop moeten onze leerkrachten ook in staat zijn om in het Papiamento les te geven. Dit willen we bereiken door het vak Papiamento verplicht te stellen op de kweekschool. Voor een goede beheersing van een taal moet men alle aspekten van die taal kennen, grammatica, literatuur, geschiedenis. Bovendien is het nodig de folklore van ons volk te bestuderen voor een beter inzicht. Deze aspekten zullen slechts tot hun recht komen, indien zij elk door een bepaalde leerkracht worden gegeven. We zien het leerplan als volgt:

1ste klas:

les 1. folklore - 30 minuten.
les 2. idioom - 30 minuten.
les 3. literatuur geschiedenis - 30 minuten.
Tentamen 1. Behandelde stof en literatuur; 1 boek.
Tentamen 2. Behandelde stof en literatuur; 1 boek.

2de klas:

les 1. literatuur geschiedenis / idioom 45 minuten.
les 2. grammatica / folklore 45 minuten.
Tentamen 1. Behandelde stof en literatuur; 1 boek.
Tentamen 2. Behandelde stof en literatuur; 1 boek.

3de klas:

les 1. idioom.
les 2. grammatica.
Tentamen 1. Behandelde stof en literatuur; 1 boek.
Tentamen 2. Behandelde stof en literatuur; 1 boek.

Examen:

Schriftelijk; tekst en opstel.
Mondeling: - 1 taalkundig onderwerp of 1 letterkundig onderwerp
- 2 boeken
- 2 lesschema's
- 3 gedicht en proza

Grammatica:

Behandeling van de verschillende „ortografianan", spellingstheorieeën (Goede). Ook de syntaxis van het Papiamento.

Idioom:

Idioom houdt in uitdrukkingen, gezegden en spreekwoorden. Naast deze behandeling ook tekst, opstel en gedicht.

Literatuurgeschiedenis:

Behandeld moet worden het ontstaan en de ontwikkeling van Papiamento. Schrijvers, stromingen, scholen, boeken, etymologie.

Folklore:

Tradities van ons volk bestuderen, zoals muziek, dans, toneel en volkskunde.

boeken die gebruikt kunnen worden

Grammatika:

E. R. Goilo,	Grammatica Papiamento, Hollandsche Boekhandel 1973.
A. J. Maduro,	Ensayo pa yega na un ortografia pa nos Papiamento, Drukkerij Scherpenheuvel.
H. Booi	Papiamento praktiko.
	Rapport final komishon fo'i hopi un so.
A. J. Maduro,	Bon Papiamento.

Idioom:

A. J. Maduro,	Macuto, editor Ciro J. Cardoze.
F. Oduber,	Putesia.
H. Habibe,	Aurora.
L. Daal,	Kosecha di maloa.
A. J. Maduro,	Pa distrai, loradanan di bida.
W. E. Kroon,	Algun poesia.
E. Juliana,	Aventura di un kriki.

Literatuurgeschiedenis:

P. Lauffer,	Di Nos, antologia di nos literatura; Libreria Salas, 1971.
A. J. Maduro,	Etymologia.
R. Lenz,	El Papiamento 1928.

Folklore:

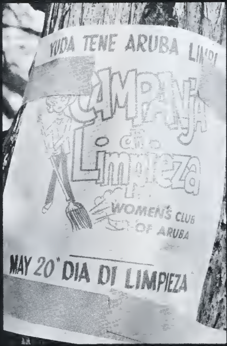
R. H. Nooyen,	Millefiori.
R. H. Nooyen,	Historia di Alto Vista.
P. Brenneker,	Sambumbu, 5 delen.

*

Deze sympathieke actie heeft niet veel geholpen. Hopelijk is het psychologisch effect groter.

*

foto's: r. de graaff

ingezonden stukken

uniek ? ? ?

In vorm no. 5 was een artikel geplaatst over de Antilliaanse lerarenopleiding. Hierin is ook een interview opgenomen met drs. Arends, de „architekt" van de opleiding. Bepaalde opmerkingen van drs. Arends komen ons echter „ongerijmd" voor, hetgeen wij zullen trachten aan te tonen.
De vraag over de 20 lessen zelfstandig lesgeven in het begin van de opleiding, omzeilt drs. Arends met de opmerking dat de studenten begeleiding ontvingen van de op de school werkzame leraren. Hierbij doet hij voorkomen of dit iets unieks is. Dit is het in geen geval. Reeds jaren is het mentorschap ingevoerd bij de parttime opleidingen voor het ped. diploma te Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Tilburg. De mentor daar echter had tot taak de toekomstige leraar met raad en daad bij te staan. Was dit ook het geval met zijn betaalde naamgenoot op de Antillen? Nee, het werk van deze mensen werd onmogelijk gemaakt, juist door deze drs. Arends.
Wat het 20 lessen praktijk geven van de studenten met mavo en uts of lts en uts betreft, zien we al dat een gediplomeerd mavoleerling, met 20 maanden maatschappelijke ervaring, 20 lessen per week les gaat geven aan een basisschool, waarnaast hij dan zijn onderwijzersopleiding voltooit! Maar och, drs. Arends vond het verantwoord, want anders had hij het niet voorgesteld, en het betrof maar praktijklesjes waar niet veel praktijkervaring en kennis voor nodig is.
Frappant is ook de opmerking dat de beter opgeleide leraren meer weten dan de leraren op de mts, dus de leraren met een nederlandse N-akte. Hoe valt het dan te rijmen dat vele van deze leraren tot op heden lesgeven aan de antilliaanse lerarenopleiding?
Och ja, het komt voor dat de leerling zijn meester overtreft. En waarom laat men de studenten geen nederlandse tentamens en examens afleggen, het leerplan is toch exakt hetzelfde? (Tentamens over maken, net zolang tot er een voldoende behaald is, zoals bij de antilliaanse lerarenopleiding, is er dan helaas niet meer bij). Dan kunt u direkt bewijzen dat uw studenten beter opgeleid worden, aan de hand van de resultaten en ze behalen ook nog de nederlandse bevoegdheid.
Wij waarderen uw ijver voor deze opleiding en zijn met u van mening dat deze 25 jaar eerder had moeten starten.
Wij kunnen echter geen waardering opbrengen voor het feit dat u ten koste van de nog steeds grote groep mensen met een nederlandse n-akte, die op de Antillen het mto en lto aanzien hebben gegeven, uw eigen antilliaanse lerarenopleiding een beter aanzien tracht te geven.

een groep leraren met een nederlandse n-akte van de J. F. Kennedyschool

todd dandaré

(niet voor verdere publikatie)

Als hoofdbestuurslid, als leerkracht en als Europese Nederlander voel ik mij gekwetst door de uitspraken van de heer Todd Dandaré in het aprilnummer. Allereerst omdat hij in het geheel **niets** afweet van de aktiviteiten van de VLA, hoe kun je ook, als je geen lid bent.
Volgens hem werkt de VLA uitsluitend voor het materiële belang van haar leden. Als dat waar was, zou het hoofdbestuur dan elke donderdagavond, soms tot in de nacht zitten vergaderen over de dubbeltjes?
En wat doen de sektiebesturen dan? Buigen die zich over de centen en de halfjes? Laat ik de heer Todd Dandará zijn illusie ontnemen en een greep doen uit de activiteiten, waarmee het hoofdbestuur van de VLA zich de laatste maanden heeft beziggehouden: kleutercampagne, samenwerking met de schoolbesturen, inlichtingen aan sollicitanten, schoolfilmdienst, de nieuwe wet op het basisonderwijs, de kwestie d.d.t., werkgroep Antillianisering, T.E.D.-programma, slachtoffers in Nigaragua, toelatingstesten voor het v.o., het l.o.m.-onderwijs, schoolcarnaval, schoolzwemmen, onderwijsdagen voor de verschillende sekties, enz.
Tot zover de **niet**-materiële belangen. Daarnaast behartigt de VLA ook nog de financiële belangen en niet alleen voor haar leden, maar vool **alle** mensen, die werkzaam zijn bij het onderwijs. Ik heb nog nooit gehoord, dat een onderwijzer een financieel voordeeltje, door de VLA behaald, heeft geweigerd. Of

schenkt de heer Todd Dandaré zijn Petronia-uitkering aan een liefdadige instelling? U kunt natuurlijk zeggen: Maar dat hadden we zonder de VLA ook wel gekregen. Maar die stelling kunt u natuurlijk nooit bewijzen.
Verder verwijt u de VLA, dat er nooit is gepiekerd over een staking, omdat er nog steeds geen uniforme spelling van het Papiamento is. U hebt kennelijk niet begrepen waartoe een staking dient. Tegen wie zouden we dan moeten staken? Denkt u, dat de heren gedeputeerden of de schoolbesturen, of misschien de ouders dan vlug een uniforme spelling in elkaar zouden draaien? We mogen, dunkt me, blij zijn, dat de VLA het voorlopig bij dringende telegrammen, brieven en gesprekken gelaten heeft, ook al betreuren wij met u de gang van zaken. Het is jammer voor u, dat u alleen maar a-sociale collega's kent. Die ken ik ook, maar ik ken er nog veel meer, die niet alleen naar hun eigen belangen kijken, maar die samen proberen er iets van te maken, die zich inzetten voor het verenigingswerk, die een deel van hun vrije tijd opofferen, om iets te doen voor deze maatschappij en ons onderwijs. Velen daarvan kunt u zien werken, als u de ogen open hebt, anderen werken in stilte. Ook wat betreft de Europese Nederlander, moet ik u uit de droom halen, als hij er geld aan over wil houden, moet hij **niet** naar de Antillen gaan. U kunt de Nederlandse schalen er op nakijken. Als voorbeeld (en uitsluitend als voorbeeld) kan ik u vertellen, dat mijn salaris in Nederland het dubbele is van hier. Gelukkig kan ik er elke nacht gerust om slapen.
Tenslotte kan ik de heer Todd Dandaré maar **één** advies geven: Word direct lid van de VLA, neemt zitting in het bestuur en gebruik uw energie voor belangrijker zaken dan het in elkaar zetten van afbrekende kritiek in Vorm, want daar is niemand bij gebaat.

f. norder-veenstra

schoolverkeersexamen 1973

Op donderdagochtend 24 mei j.l. werd op alle scholen voor g.l.o. en op twee scholen voor b.l.o. voor de zestiende achtereenvolgende maal het jaarlijkse verkeersexamen afgenomen. Door in totaal 36 schoolhoofden werden 1575 kandidaatjes opgegeven uit 61 klassen. Hiervan deden er 1534 examen. Hiervan slaagden er 1404, een percentage van 91.
Er waren 8 leerlingen, die het werk zonder één fout maakten. Het zijn: Deborah Berlinski, Theresita Chai, Roberto Croes, Altagracia Dania, Annemarie Groot, Mario Kamperveen, Alice Noguera, Hillegonda Verhoeven.
Het examen omvatte de gehele stof, welke op de scholen onderwezen wordt en bestond uit 25 vragen. De moeilijkste vraag was die, waarbij een situatieschets gegeven was welke een rotonde aangaf, zoals bij het Cultureel Centrum in Oranjestad. 66% van de leerlingen vond dat een bromfietser welke uit de Vondellaan komt voor-

rang moet verlenen aan een auto, die de rotonde passeert in de richting haven. Uiteraard is dit fout. Een bromfietser behoort tot het snelverkeer en gaat daarom ook als hij bij de rotonde komt voor een auto, wanneer die bromfietser van rechts komt. De op één na moeilijkste vraag was: „hoe hard mag een bromfiets rijden? 62% wist niet dat een bromfiets nooit harder mag rijden dan 40 km per uur.
Samenstelling en organisatie van het examen was in handen van de sekretaris en de correctie geschiedde op zaterdagmiddag 26 mei door de commissie alsmede de dames Maduro en Schwengle. Het rondbrengen van het examenwerk en de diploma's geschiedde door de politie. Een woord van dank aan alle betrokkenen is hier zeker op zijn plaats. Ook een woord van dank aan het bestuurscollege, dat telkenjare geld beschikbaar stelt voor aanschaf van lesmateriaal en aan het bestuur van Stichting Katholiek Onderwijs, het Protestantse schoolbestuur en de Vakbond van leerkrachten, die door een subsidie het examen voor hun rekening nemen. De leerlingen van de vijfde en zesde klassen op Saba deden dit jaar ook mee aan dit examen. De resultaten hiervan komen in een apart verslag. Namens de verkeerscommissie,

j. w. klein, secr. ■

reactie op reactie

Er moet me even iets van het hart om wat recht te zetten uit het sportcommentaar van R. de Graaff (Vorm, meinummer 1973). Neen, inderdaad ga je niet zomaar van de ene dag op de andere naar St. Maarten. Maar.... hoe is 't mogelijk dat een Antiliaan, zodra hij verneemt dat een zekere chartervlucht (die 3 dagen zou duren) geen doorgang kan vinden, zich persoonlijk bij de organisator van de tenniswedstrijden meldt om zich af te schrijven? Neen, zoiets doet hij nou eenmaal niet! Was 't ook zoveel moeite van deze organisator, die ruimschoots op tijd gewaarschuwd was, om een kleine verandering aan te brengen in het wedstrijdprogramma?
Geachte neutrale toeschouwer, voordat je aan je journalistieke neiging uiting geeft, achterhaal dan eerst de correcte feiten, daar ik me nu van mijn kant ook erger, omdat 't hier een onderwijzer betreft, die consciëntieus is en stiptheid betracht in alles wat hij onderneemt, ook op 't gebied van sport.

mevr. c. anthony

het schoolsportdiploma

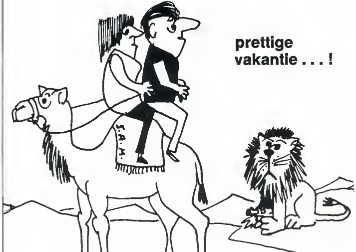
De schoolsportcommissie heeft een schoolsportdiploma ontworpen voor het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs.
Het diploma voor het basisonderwijs is nog niet officieel; het moet nog uitgeprobeerd worden. Enkele basisscholen hebben al laten weten dat ze aan de proef mee willen doen.
Er zijn 4 diploma's te behalen, n.l.: A, B, C of D. Bijna iedere leerling van de 4e, 5e of 6e klas kan diploma A behalen. Diploma D is niet gemakkelijk te behalen.
Alle scholen krijgen zeer binnenkort een toelichting op de organisatie van een sportdag met diploma's.
Het sportdiploma voor het voortgezet onderwijs is wel officieel. Vorig jaar hebben enkele mavo-scholen het proefdiploma uitgeprobeerd. De eisen zijn nu vastgesteld. Ook hier gaat het om vier diploma's, te weten E, F, G en H.
Het sportbureau verleent alle medewerking bij de organisatie van een sportdag, voor wat betreft materiaal, terreinhuur, invullijsten, diploma's enz.
Nadere informatie over de schoolsportdiploma's komt in de volgende Vorm.
Namens de schoolsportcommissie,

p. j. pieterse

vormpjes

Vakantie-woningruil gevraagd Curaçao-Aruba, voor 2 à 3 weken. J. G. Eenennaam, Gonaveweg 32, Curaçao, tel. 44965. Twee slaapkamers met airco. Twee kinderen 8 en 2 jaar. Eventueel met gebruik van auto.

FEDERATIE JEUGDZORG en de KINDERPOSTZEGELS

„of waar uw inspanningen toe leiden als u actief meewerkt aan de volgende kinderpostzegelactie"

„Ophouden met kinderpostzegels verkopen en gewoon verder werken". Het was veelbetekenend dit zinnetje te lezen in Vorm enige tijd geleden, nadat de Federatie Jeugdzorg cijfers bekend had gemaakt, waaruit bleek, dat de opbrengst van de actie 1972 weer minder geld had opgebracht dan het jaar daar voor.

Voordat we u nu gaan opwekken toch weer tot nut van het algemeen mee te werken aan de Kinderpostzegelactie die over enkele maanden weer van start gaat, willen we nog even precies uit de doeken doen, wat de Federatie Jeugdzorg is.

De Federatie is een overkoepelend orgaan, waarin vertegenwoordigd alle clubs, stichtingen en verenigingen op de Antillen, die zich inzetten voor de jeugd. Er is een bestuur, terwijl de leden (de clubs, stichtingen en verenigingen) vertegenwoordigers sturen bij vergaderingen. De leden kunnen in deze vergaderingen voor bepaalde projecten geld, afkomstig van de opbrengst kinderpostzegels en een donatie bestaande uit een gedeelte van de opbrengst kinderpostzegels uit Nederland, vragen. Een onafhankelijke adviescommissie en de betrokken minister moeten dit project goedkeuren. Onze Stichting, de Stichting Schoolzwemmen Aruba, heeft al eens geld voor een bus gevraagd en gekregen en inmiddels hebben wij een nieuwe schenking van f. 11.000,— gekregen om er een tweede bus bij te kopen. De Connie Francisclub, juist lid geworden, heeft geld gevraagd voor het clubhuis en zo zijn er veel projecten te noemen.

Hieronder volgt een lijstje van leden van de Federatie, waaruit wel blijkt dat clubs met een enorme verscheidenheid aan activiteiten lid zijn. Voor Aruba:

1. *Stichting Kinderbescherming en Reclassering*
2. *Stichting Bethanië (Imeldahof en Te Aworo)*
3. *St. Martinusstichting*
4. *Stichting Wit-Gele Kruis*
5. *Stichting Casa Cuna Progreso*
6. *Stichting Jeugdcentrum Washington*
7. *Stichting Buitencentrum Aruba*
8. *Stichting Schoolzwemmen Aruba*
9. *Stichting Zwembaden*
10. *Aruba Little League*
11. *Y.M.C.A.*
12. *Stichting Kindervakantiewerk*
13. *Stichting Jeugdcentrum Tanki Leendert*
14. *Conny Francis Teeners*
15. *Stichting Geestelijk Gehandicapte Kind*
16. *Stichting Ant. Padvinders, district Aruba*
17. *Kath. Verkenners*
18. *Stichting Clubgebouwen St. Cruz*

En dan nu de komende Kinderpostzegelactie. Zoals altijd zullen ook dit jaar weer de schoolkinderen ingeschakeld worden bij de verkoop en hierdoor ook de leerkrachten. We horen nu natuurlijk aan alle kanten de klachten opstijgen, dat het zoveel werk is en een enorme administratieve rompslomp. Dit is waar en de Federatie is er dan ook die leerkrachten, die er belangeloos vrije uurtjes aan opofferen zeer dankbaar voor. Maar niet alleen de Federatie, ook al die kinderen die bijv. gebruik maken van een zwembus of van een bepaald clubhuis. Hier volgen ter informatie de opbrengst van het laatste jaar èn de projecten waarover dit geld verdeeld is.

PROJECTEN 1973 ARUBA

(In totaal werd f. 159.220,— aan gelden toebedeeld aan de Antillen)

Stichting Clubgebouwen Aruba, bijdrage voor de algehele omheining van de gebouwen St. Cruz f. 8000,—

Stichting Jeugdcentrum Washington Aruba, voor de algehele reparaties van haar kampeerplaats f. 6000,—

Stichting Aruba Little League, voor het maken en plaatsen van tribunes en het repareren van de afrastering f.20.000,—

Arubaanse Stichting voor Reclassering en Kinderbescherming voor voedsel en kleding f. 1000,—

Stichting Bethanië Aruba, voor het kinderdagverblijf „Te Aworo", voor de aanschaf van een diepvrieskast, f. 1250,—, voor haar kindertehuis Imeldahof, voor aanschaf van overdekte speelplaats f. 2000,—

Stichting Openbare Zwembaden Aruba, voor de 25% inbreng voor het zwembad (mits goedgekeurd door de adviescommissie) f.20.000,—

Stichting Casa Cuna Progreso Aruba, voor aanschaf ijskast, stoof, linnenkast, kleuterbedjes en het opknappen van gekregen Lago-bedjes f. 3200,—

Stichting YMCA Aruba voor uitbreiding gebouw Dakota f.12.445,—

Aangezien de opbrengsten dalende zijn heeft de Federatie een commissie ingesteld, die zal proberen het enthousiasme en de belangstelling weer groter te maken. Deze commissie gaat nu ten eerste inspectie en onderwijszaken benaderen om te trachten van deze zijde meer medewerking te krijgen, zoals bijv. een vrije middag als de eerste dag van uitgifte op een dag valt, dat er middagschooltijden zijn. Verder gaat de commissie de actie iets anders en makkelijker opzetten. Dit keer krijgen de kinderen grote, stevige enveloppen mee om hun bestellingen op te nemen en er later hun zegels en hun geld in te doen. Mochten er onder u nog mensen zijn die waardevolle suggesties t.a.v. een beter en vlotter verloop van de actie hebben dan horen we dit gaarne.

Nogmaals, het is even een vervelend werkje, bestellingen administreren en kindertjes achter de broek zitten, maar wat uiteindelijk met het opgebrachte geld gedaan wordt is, zoals u heeft gezien, de moeite zeker waard. Hoe hoger de opbrengst hoe meer er gedaan kan worden voor de jeugd van Aruba in al haar geledingen. Laten we daarom dit jaar met een geheel nieuwe instelling starten, koop Kinderpostzegels en help ze verkopen, geef er een paar uurtjes aan, de jeugd heeft er langer dan een paar uurtjes profijt van!

Namens de Federatie Jeugdzorg Ned. Antillen
Stichting Schoolzwemmen Aruba

primeur voor de antillen

Juwelier **KAN**

brengt als eerste op de Nederlandse Antillen het nieuwste elektronische horloge

ETERNA SONIC

Voor mensen die met secondes werken is dit het enige werkelijk nauwkeurige horloge.

Nauwkeurig tot op ongeveer 30 seconden per maand. Een batterij draagt zorg voor de energie van het uurwerk, toereikend voor een jaar.

Voor de grootste precisie naar **KAN**
Vraagt vrijblijvend naar de

ETERNA SONIC